

venir / e, con lo viu ---», «la regina *avja* gran dolor / e irada fon a tot for, / *en contra* Judes, / qui faja, / plorar lo fiyl ---», *Llegendes Rim. Sevilla*, vv. 604, 120, «molt falona *en contra* Lancelot ---», *Questa de Reixac* (8.36).

El vulgarisme ultracorrecte *quantra* no desaparegué; i avui en el Princ., sona en la pagesia, sobretot a les zones muntanyoses del Centre-Nord («Anglaterra i França han votat *kwántrə* la guerra» em deia amb algun èmfasi un intel·ligent pagès de Roda de Ter, durant la crisi etíopica de 1935); però, en un nivell una mica més alt, on això ha sobreviscut és a les Illes, on ja en tenim dades antigues a totes tres (no solament men. i mall., com diu Moll, *AORBB* II, 9): «Nre. Sor. nos vulla per a tostemps donar-nos victòria *quantra* nostras inimichs, amén» en una crònica eivissenca de 1543 (Macabich, *Sta. Ma. la Mayor*, p. 21); fins el preceptista mallorquí Fc. d'Oleza escrivia «los vicis --- són *quantre* l'art» en *L'Art de Trobar* (ed. Schädel, *RFgn.* XXIII, 718); també amb valor adverbial, més que prepositiu: «per deixà entrà es que vénen / i estan bons, no hi veig raons / *en quantra*», PdAPenya, *IdOr* I, 11; «*fer la cuantra*», AMAlcover, *BDLC* VIII, 1914, 81.

Hi havia una locució *de contra* que degué usar-se, en gent no gens mal parlant, però de llenguatge conservador, o més aviat comarcal de l'Est del Principat; es deuria dir abans, almenys fins al tombant del segle, però si tingué curs a Barcelona jo ja no l'he sentida mai des dels meus anys adolescents (c. 1915-18, manca *DFa.*, *AlcM*), amb un matis de 'per torna, per si fos poc', o bé simplement 'en canvi': «Pi i Margall --- és molt velleit; el discurs dels Jocs Florals em va produir una desil·lusió --- l'exposició dels tres lemes hauria pogut fer obra sanitàosa --- era la millor nota d'humanitat que convenia recalcar dintre d'aquell medi esquitit; *de contra*, en Vallès i Ribot va llegir el discurs de la manera més desgraciada possible: aquest home és positivament un neula; va llegir-lo --- en prosòdia castellana, *Dames i cavallers*, tal com diuen les lletres en castellà ---», carta d'Amadeu Hurtado a PCoromines, 1901 (P. C., *Di. i Records* I, 352n.); «és una pobrica, que ha perdut sa bossa dets diners; *de contra*, aquesta altra és de primera classe, sencera de cama, i ben plena de potències!», J. Ruyra, *La Parada*, p. 36. Semblants són *en canvi* i *per contra*: aquell, irreprensible, però aquest és un gallicisme ben superflu.

DERIV.: *Contrari* [S. XIII], pres del ll. *contrarius* id.: «Blanquerna —dix Nathana— si yo són en vostra companyia, e vós --- havets algun moviment a carnal delit, mayor mèrit n'aurets si podets haver abstinència, e pus *contrari* ne serets a luxúria, qui és vici ---», «Blanquerna respòs --- dient que sàviament havia respòs, mas sa obra era *contrària* a ses paraules...» (*NCL* I, 74.14, 232.8, encara II, 200.8; III, 116.22); no menys freqüent en Desclot, *Cost'lort.*, Jaume I: «aquest temps de lebeg --- vos és tant *contrari* que non potets pendre terra en tota la yla de Maylorques» (ed. Ag., p. 91); «almenys feu-me gràcia que jo vaja

ab vós --- e si lo *contrari* feu, lo jorn que finaré los meus darrers dies no sentiré major dolor de la que ara sent», *Tirant* (Ag. I, 15).

En la locució adverbial amb preposició i article, avui és més usat *al contrari* o *ben al contrari*, fins al punt que molts senten *pel contrari* com acastellanat i en part potser amb raó (no oblidem el principi que no tot el que ha estat català ho és encara); de tota manera *per contrari* amb aquest valor havia estat molt vivaç a l'Edat Mitjana: «hanc no fon ne serà hom qui, per donar per amor de Déu, vengués a menys, ans la sua casa e dels seus succehidors tots temps fo e serà prosperada e multiplicada; e, *per contrari*, uns hòmens dolents, trists e buyts de caritat --- a la final --- encorren desastres ---», Eiximenis (*Doctrina compendiosa*, *CoDoACA* XIII, 317.10) i crec que això és llavors el més freqüent (també *Curial*, etc.), però trobem també *per lo contrari* «si assò no s'acabava --- en aytal dolor vos convendria a viure --- e *per lo contrari*, si Déus vos dóna victòria --- serà dada honor e glòria al nostre senyor Déus» en un escrit no signat de 1309 (Finke, *Acta Ar.* III, 214), que hi ha algunes raons per creure de R. Llull; i aquesta forma no fóra motiu per creure'l mal publicat, perquè en els mss. de les *VidesR* l'expressió es troba en totes dues formes en els dos mss. millors i més antics —*per co.* en P, però *per lo co.* en B, que és una mica posterior, però encara de c. a la fi del XIV, i tots dos ross.—: «en lo desert fo Christ; *per (lo) contrari*, lo primer home pecà, segons que diu St. Gregori, *per supèrbia*» (f° 86v1, n. 93), per cert traduïnt *per contraria* del llatí de Voragine (230.4), ço que junt amb l'estil escolàstic de la continuació, sembla revelar una expressió tècnica de lògics: «e volc-se assemblar a Déu per sobiranea de ciència --- e per so car curació fóra *fer contrari*, per so aquesta manera de satisfes fo molt convenient, per sò car fo per humilitat» (traduïnt «*fieri per contrarium*»; ací només disposem de P, no de B).

Encara que CONTRARIUS no ha conservat en català formes de descabdellament hereditari, i fins el fr. *contraire* i el cast. antiq. *contrallo* són també més aviat cultismes que semicultes, en romanalles toponímiques hi ha supervivència d'alguna variant més popular (potser fins i tot *contrella*, *encontrella* tenen alguna cosa d'això): no hi ha dubte, almenys, que en els Pirineus centrals tingué alguna prolongació integralment romànica, car la situació dels llocs no permet dubtar que la gran vall de *Contraix*, a Sant Nicolau (trifini Ribag.-Pall.-Aran) ve de VALLIBUS CONTRARIIS (és l'únic gran afluent dreta del riu aigües amunt d'Aigüestortes, contra vuit afluent esquerra) > *Contraï(r)s* amb l'evolució normal del diftong en el pre-català local (*Contraig* és barbarisme de cartògrafs, malauradament acceptat per pireneïstes no informats, però ho he sentit sempre amb *-ajš* des de 1934 a la gent del país).

Contrarietat. *Contrariar* [Llull]; *contrariant* [id.]; *contrariejar* [Llull], *-ejament* [id.]; *contrarietat*, no sols en Llull, aquest, sinó «tota cosa que per si ma-